

să-și mărturisească averile. Sufletele noastre erau copleșite de mahnire auzind plânsetele copiilor și pruncilor lor".¹

După: Călători străini, VI, p. 83.

¹ Evenimentele descrise se referă la momentul aprilie 1653, când, alungat de logofătul Gheorghe Ștefan, Vasile Lupu, domn al Moldovei (1634-1653), a făcut apel la cazacii hatmanului Timuș Hmelnițki, pentru a recupera domnia. Pentru alte acțiuni similare ale cazacilor vezi supra, nr. 141. Luptele au continuat până în toamnă, în august 1653, la revenirea lui Gheorghe Ștefan, relatarea notând teroarea introdusă de oștenii acestuia: "Musulmanii și evreii ieșeau în văzul tuturor fără teamă, dar grecii nu mai ieșeau din casele lor din pricina marii dușmăanii care era împotriva lor, căci boierii lui Vasile [Lupu] subjugaseră pe moldoveni..."; cf. *ibidem*, p. 95.

144

1656-1657. Relatare de călătorie a predicatorului suedez Conrad Jacob Hildebrandt prin țările române care înregistrează existența comunităților evreiești de la Alba Iulia, Iași, Soroca și Ștefănești.

[1656 august, Alba Iulia] "... Înăuntru, între zidurile castelului, locuiau mulți evrei, care făceau negoț cu mărfuri turcești și aveau o sinagogă a lor [...] ... evreii de asemenea își aveau sinagoga lor, și grecii aveau și ei o biserică a lor; [...] Așadar în acest oraș, Alba Iulia, ungurii, calvinii, catolicii, grecii, evreii se închinau lui Dumnezeu, în bisericile lor, fiecare după felul său".¹

[1656 decembrie 28, Iași] "Printre locuitorii statornici se găsesc mulți evrei care se ocupă cu comerțul alături de negustori greci și moldoveni".²

[1657 ianuarie 4, Soroca] "... Orașul era ticsit de evrei, care se refugiaseră aici parte din Polonia, parte din Ucraina, când i-au alungat cazacii din țara lor. De la ei am putut căpăta mied, rachiu și alte lucruri.

Între alții ni s-a alăturat un evreu cu numele de Abraham care l-a rugat pe sol să-l ia cu el în Ucraina, pentru că avea ceva de reclamat acolo. Domnul sol i-a încuviințat cererea, deoarece evreul vorbea nemțește și rusește și putea sluji de tâlmaci în această călătorie. Dealtfel el luase loc în sania domnului sol și i-a povestit pe larg și înduioșător despre măcelurile poporului său, adică al evreilor făcut de cazaci în Ucraina, arătându-ne în același timp drumul, ce-l țineau tătarii, când porneau spre

Polonia, spre care se îndreptau în marș chiar atunci. Acest evreu avea dezlegare de la rabinul său să nu se țină în timpul călătoriei cu totul după cele prescise, el întrebuița un cuțit de măcelărie al său anume și lua de la noi mai bucuros mâncarea negătită, pentru a și-o găti după legea sau țara lui".

.....

[1657 februarie 15, Ștefănești] "... Și aici era ticsit de evrei refugiați".³

După: Călători străini, V, p. 567, 570, 596, 600-601.

¹ Predicatorul Conrad Iacob Hildebrandt (1629-1679) l-a însoțit pe solul suedez Sterbach în misiunile sale în Transilvania și Ucraina, înregistrând în jurnalul său, în general cu acuratețe, situația din regiunile străbătute. Mărturiile sale asupra evreilor din Alba Iulia sunt confirmate de documentele de epocă prezente în acest volum, de notat fiind înregistrarea existenței sinagogii, alături de celelalte monumente de cult din oraș.

² Remarcabilă informația asupra caracterului statornic al evreilor locuitori în Iași.

³ Situația din Ucraina a determinat refugiarea unui număr relativ mare de evrei în Moldova, contribuind la dezvoltarea comunităților de acolo. Pentru poziția domnilor români vezi considerațiile lui Paul de Alep (Călători străini, VI, p. 293), care scrie despre raporturile lui Hmelnițki cu ei: "a început prin a cere sprijinul lui Vasile [Lupu], domnul Moldovei și al lui Matei [Basarab], domnul Țării Românești, pentru a-l ajuta să mântuiască pe cazacii ortodocși de sclavia evreilor, a armenilor și a polonilor. Dar în loc de a-l ajuta și de a lupta împreună cu el pentru credință, Vasile [Lupu] și Matei [Basarab] l-au răsplătit [facându-i] rău, căci Vasile [Lupu] a trimis scrisoarea lui prietenilor săi poloni pentru a-i informa de demersul lui Hmelnițki, dușmanul lor și a-i asigura de propria sa credință".

145

1657 martie 8, Alba Iulia. Act încheiat în fața autorităților din Alba Iulia referitor la o vânzare de mărfuri unor evrei localnici, specificându-se și existența unei străzi a evreilor din oraș.

"Noi, Francisc Tarazkői, unul din oamenii capitlului și Ioan Békési, Gheorghe Vizaknia Deak și Marko Posgai persoane nobile avându-și reședința în orașul Alba Iulia, în comitatul Alba, aducem la cunoștință tuturor de orice stare prin scrisoarea de față: Că în acest an o mie șase sute cincizeci și șapte, adică anul 1657, ziua a opta a lunii martie, ne-a chemat pe noi cinstitul și